

Vem var kvinna?

Om Sojourner Truth och uppkomsten av en amerikansk kvinnorrörelse.

Klara Steinvall

Mänskliga Rättighetsstudier Vårterminen 2012

Handledare: Linde Lindkvist

Abstract

The words of Sojourner Truth, a 19th century preacher, womanist and abolitionist are often cited when the connection between the abolitionist movement and the early women's movement in the USA is brought up. This essay aims to examine the origins of that movement that is usually described as the first wave of feminism in the USA. Using the tools of intersectional theory the analysis of this essay tries to investigate the position of the African American women in these social movements. Quotes from different speeches held by Sojourner Truth are analyzed with purpose to illustrate the perspective of an African American woman who tried to remind the organizations she addressed that African Americans and women are not two isolated social groups. I think that we still need this reminder, in our present time but also while trying to understand the history of different social movements.

Innehållsförteckning

Abstract.....	1
Innehållsförteckning.....	2
1. Inledning.....	3
1.1 Syfte och frågeställning.....	4
1.2 Teoretiska utgångspunkter och litteraturanknytning.....	4
1.3 Metod.....	6
2. Bakgrund- Sojourner Truth och samhället hon verkade i.....	7
3. Kvinnligt engagemang.....	15
3.1 En annan verklighet.....	19
4. Sojourner Truth som talare.....	23
4.1 Ain't I a woman?.....	23
4.2 Det femtonde tillägget.....	26
5. Slutdiskussion	29
Referenser.....	31

1 Inledning

” There is a great stir about colored men getting their rights, but not a word about the colored women”

Sojourner Truth vid Equal Rights Convention, New York, 1867

Amerikas förenta stater håller i början på 1800-talet på att bygga en egen nationell självbild. En ny sorts samhälle skulle skapas på betryggande avstånd från den gamla världens ingrodda monarkier. Den nya världen ska i enlighet självständighetsförklaringen bygga på rättigheter. Rätt till liv, frihet och den egna strävan efter lycka ska vara parollen för federationen. Samtidigt tar man med sig det uråldriga slaveriet in i den nya tiden. Baksidan av frihetens mynt kommer under 1800-talet att bli föremål för en stor folkrörelse. Abolitionismen attraherar under seklets första halva människor som av olika anledningar opponerar sig mot slaveriet, däribland många kvinnor. Den här uppsatsen kommer att undersöka hur dessa kvinnors samhällsengagemang uppstod och så småningom utvecklades till en rörelse som krävde rättigheter åt kvinnor som en egen samhällsgrupp. Framför allt kommer den samhällsgrupp vars unika erfarenhet av historien tenderat att dränkas av två andra kollektiv att undersökas. De afroamerikanska kvinnornas verklighet har överskuggats av kvinnorörelsens vithet och den afroamerikanska frihetsrörelsens maskulina norm. Det är detta nexus mellan en afroamerikansk och kvinnlig identitet som är motiv för den här uppsatsen.

För att ge detta nexus ett ansikte kommer den här uppsatsen att kretsa kring Sojourner Truth, predikant och förespråkare för kvinnors och afroamerikaners rättigheter. Flera av de tal och citat som finns nedtecknade från hennes tid som kringresande talare har kommit att bli bevingade ord som fortfarande återanvänds flitigt i sammanhang som rör kvinnor och afroamerikaners rättigheter. Det som gör henne intressant och aktuell som utgångspunkt i en uppsats dryga 150 år senare är det faktum att hon i sina tal inte prioriterade mellan de samhällsgrupper hon tillhörde. Hon var afroamerikan och kvinna och hon talade för civila rättigheter för hela den amerikanska befolkningen.

1.1 Syfte och frågeställning

Med den här uppsatsen är min avsikt att studera den kontext av folkrörelser, med primärt fokus på abolitioniströrelsen och kvinnorrättsrörelsen som Sojourner Truth talade till. Vilket perspektiv hon som afroamerikansk kvinna med erfarenhet av slaveriet bidrog med och hur det mottogs. Jag vill undersöka varför en rörelse som talade för rättigheter åt fler samhällsgrupper utvecklades i USA under första halvan av 1800-talet, hur den var uppbyggd och hur de aktiva förhöll sig till strukturer av ras, klass och kön. Jag kommer därför att utgå från en frågeställning som ser ut som följer:

Hur uppstod en rörelse för kvinnors rättigheter i USA och vilken roll spelade andra samtida folkrörelser för den utvecklingen?

Hur förhöll sig abolitioniströrelsen och kvinnorrättsrörelsen till rådande strukturer av ras, klass och kön under 1800-talet?

Var det möjligt att som afroamerikansk kvinna att lyfta sitt perspektiv i den tidiga rörelsen för kvinnors rättigheter i USA?

1.2 Teoretiska utgångspunkter och litteraturanknytning

När Angela Davis och bell hooks i början på 1980-talet publicerade de verk som har varit till stor hjälp för min förståelse av de afroamerikanska kvinnornas situation på 1800-talet var de djupt kritiska till samtidens feministiska historieforskning. Deras primära kritik riktas mot hur den dåtida historiska forskningen misslyckats att uppmärksamma multipla dimensioner av identitet hos afroamerikanska kvinnor vilket i sin tur lett till en missuppfattad bild av den afroamerikanska kvinnliga erfarenheten av historiska skeenden.

På 1980-talet var deras kritiska utgångspunkt radikal men idag är den snarare att betrakta som en del av en vidare postkolonial feministisk diskurs som poängterar vikten av att lyfta fram

delar av historien som exempelvis tar ett steg utanför sökandet efter en gemensam kvinnohistoria.

Jag har för mitt arbete med den här uppsatsen haft stor användning av de analytiska verktyg som ett intersektionellt perspektiv erbjuder, vilket innebär en förförståelse om att kvinnlighet aldrig är den enda grunden för identifikation hos en individ. Kvinnor är alltid del av andra sociala kategorier vilket är grundläggande för undersökandet av individens position i kringrådande maktstrukturer och således också en kvinnorörelses framväxt. Genom att studera framväxten av en kvinnlig identitet som grund för politiskt engagemang har jag sedan valt att fokusera på de utestängande mekanismer som blev effekten av försöket att artikulera en ”kvinnlig röst”. För förståelsen av den tids- och rumsmässiga kontext jag har valt att studera (amerikanskt 1800-tal) har kritiken av vithetens hegemoni som lyfts av teoribildningen som kommit att kallas Black feminism varit central. Teoretiker med Black feminism som utgångspunkt har visat på den vita feminismens delaktighet i skapandet av en annanhet som applicerats på kvinnor som på grund av andra förtryckande strukturer än den patriarkala inte delar samma erfarenhet av kvinnlighet.¹

För att kunna bygga min uppsats med utgångspunkt i Sojourner Truth som talare har jag valt att delge delar av hennes levnadsöde som är betydande för förståelsen av hennes personliga erfarenheter. Som källa till den beskrivningen har jag i huvudsak använt hennes egen självbiografi, *Narrative of Sojourner Truth* som hon dikterade för vännen Olive Gilbert och som utgavs av abolitionisten William Lloyd Garrison 1850. I denna biografi som utgavs som del av abolitionisternas kampanj mot slaveriet berättar Sojourner Truth ingående om sina erfarenheter av slaveriet, om hur hon bestraffats, sålts i flera omgångar och tillslut valt att fly. För att placera hennes personliga upplevelser i ett sammanhang har jag tagit hjälp av litteratur som behandlar slaveriet i USA under 1800-talets första hälft samt den utfasning av det institutionella slaveriet som skedde i Nordstaterna. För det syftet har avsnittet om det amerikanska slaveriet i Dick Harrisons omfattande verk *Slaveri: en världshistoria om ofrihet. Från 1800 till nutid* samt Peter Kolchins *American slavery: 1619-1877* varit till stor hjälp.

I min analys av kvinnors engagemang olika folkrörelser, och sedermera i en fristående rörelse för kvinnors rättigheter har jag tagit hjälp av olika sociologiska teorier om förutsättningar för

¹ De los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana, *Intersektionalitet: kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*, 1 uppl., Liber, Malmö, 2005 s 54-55.

att folkrörelser ska uppstå som av Steven Buechler applicerats på framväxten av en amerikansk kvinnorrörelse i *Women's movements in the United States: woman suffrage, equal rights, and beyond*. Buechler använder även ett kapitel i denna bok till hur amerikanska kvinnorrättsaktivister har förhållit sig till kopplingen mellan kön, ras och klass vilket har varit väldigt användbart i min studie. De amerikanska historikerna Allison M Parker och Nell Irvin Painter har genom sina bidrag till antologin *Votes for women: the struggle for suffrage revisited* bidragit med viktiga insikter om den amerikanska kvinnorrörelsens ursprung, Sojourner Truths position samt hur den politiska utvecklingen kring kraven på rösträtt tedde sig.

1.3 Metod

Den här uppsatsen bygger i huvudsak på en litteraturstudie av sekundärkällor som från olika vinklar behandlar den period och de historiska skeden som uppsatsen vill belysa. Bakgrunden, som fokuserar på Sojourner Truths liv och den utveckling som skedde parallellt i USA med fokus på slaveriet och det begynnande motståndet mot det presenteras utifrån en ungefärlig kronologi. Därefter flyttas fokus mot de kvinnor som engagerade sig för slaveriets avskaffande och hur en fristående kvinnorrörelse uppstod. Del tre har utformats som en analys där olika sociala faktorer som kan förklara varför kvinnor började engagera sig, hur samhällets syn på en ideal kvinnoroll under den här tiden förändrades samt vilken betydelse olika folkrörelser hade för kvinnors aktivism. I avsnittets andra del har perspektivet flyttats och här hamnar de afroamerikanska kvinnorna i fokus. Analysen syftar till att undersöka vilka faktorer som hindrade afroamerikanska kvinnor från att inta ledande positioner i abolitioniströrelsen och kvinnorrörelsen som tidigare behandlats samt hur samhällets syn på afroamerikanska kvinnor skiljde sig i förhållande till den kvinnoyn som tidigare behandlats. Bakgrunden och den nyss nämnda är tillsammans menade att utgöra den kontextualisering som angavs som del av syftet med uppsatsen. Utifrån den kontexten analyseras därefter, i avsnitt fyra ett tal som Sojourner Truth höll vid ett kvinnokonvent i Akron Ohio 1852 samt ett antal inlägg i debatten gällande det femtonde tillägget till konstitutionen som gjorde afroamerikanska män röstberättigade. Den analysen är tänkt som en illustration av vad det kunde innebära att vara afroamerikan, kvinna och rättighetsförespråkare. Övergripande utgår uppsatsen från historiesociologisk analys.

2 Bakgrund – Sojourner Truth och samhället hon verkade i.

Sekelskiftet 1800

När Isabella Bomefree (sedermera Sojourner Truth) föds i staten New York någon gång mellan 1797 och 1800 ägs hennes föräldrar och därför även hon själv av familjen Ardenburgh. I sin biografi beskriver Truth sin första ”Master” som ”low Dutch”, vilket innebar att de härstammade från Holland, talade holländska och så gjorde följdaktligen även Isabella och hennes familj. Charles Ardenburgh var hotellägare, sin mänskliga egendom hade han inhyst i hotellbyggnadens källare. I denna hotellkällare, som hon beskriver som mörk, lerig och trång spenderade alltså Sojourner Truth sina första levnadsår.²

Det nya århundradet som Sojourner Truth föds in i är på många plan en ny era. Även om hennes egen uppväxt i källaren vittnar om motsatsen var det många i de nyligen befriade staterna i Nordamerika som trodde att slaveriet snart skulle vara ett avslutat historiskt kapitel.³ Frihetsretoriken som använts mot det brittiska kolonialstyret under revolutionskriget hade börjat användas som argument även för den svarta befolkningens rätt till frihet. Slaveriets moraliska legitimitet hade i och med upplysningens idéer om vad som egentligen är humant börjat ifrågasättas på ett nytt sätt. I det intellektuella skiktet väckte detta ifrågasättande en önskan att undersöka människans natur. Var afrikaner slavar av naturen eller var det institutionaliserade slaveriet som skapade slavarnas natur?⁴ I förlängningen blev frågan om vilka som kunde räknas in i de jämlikas gemenskap central, eller kanske hur man skulle kunna utesluta de som inte ansågs önskvärda som jämlikar. Framgångsrika frigivna afroamerikaner som till exempel matematikern Benjamin Banneker blev kraftfulla argument för de som menade att det inte fanns någon naturlig koppling mellan vissa ”människoraser” och ett liv i slaveri.

² Gilbert, Olive, *Narrative of Sojourner Truth [Elektronisk resurs]*, Project Gutenberg, Champaign, Ill., 2000 s 1.

³ Harrison, Dick, *Slaveri: en världshistoria om ofrihet. Från 1800 till nutid*, [Ny utg.], Historiska media, Lund, 2010 s 125-126.

⁴ Kolchin, Peter, *American slavery: 1619-1877*, Hill and Wang, New York, 1993 s 65-67.

“Den första emancipationen”

Kritik mot slaveriet kom från många vid den här tiden nya sätt att tänka. Den politiska ekonomin, med Adam Smith i förgrunden satte kapitalismen och dess fria marknad i centrum, i vilken fri arbetskraft som säljer sitt arbete till högstbjudande är principiellt grundläggande. Den kristna väckelserörelsen växte sig starkare i USA under sjuttonhundratalets andra hälft och betonade själarnas likhet inför Gud på ett nytt sätt. För frågan om slavarnas frigivning är kväkarna kanske den intressantaste församlingen då de skulle komma att bli en progressiv kraft i den abolitionistiska rörelsen. Peter Kolchin menar att det var kombinationen av dessa två argument, tron på individens moraliska ansvar inför gud och marknadsekonomin som utvecklingens motor som gjorde att kväkarna så tidigt antog sin starka position mot slaveriet.⁵ Kväkarnas ståndpunkt mot slaveriet fick resultat tidigt i de nordstater där de utgjorde en betydande del av det inflytelserika samhällsskiktet. I Pennsylvania lagstadgades en gradvis frigivning 1780. Gradvis frigivning innebar att personer som föddes i slaveri efter att lagen trätt i kraft fick sin frigivning tidsbestämd. I Pennsylvania blev slavar fria efter att de fyllt 28. Liknande lagstiftning genomfördes i de angränsande staterna New York (1799), New Jersey (1804), Connecticut (1784) och Rhode Island (1784).⁶ Denna till synes pragmatiska lösning var designad för att den ekonomiska omställningen skulle gå smidigare vilket i sin tur visar hur tungt moraliska argument vägde när de omvandlades till realpolitik. I de allra nordligaste staterna, där slaveriet inte var lika utbredd ansågs det dock möjligt att uppfylla alla mäns jämlikhet och frihet utan utfasning. I Vermont förbjöds slaveriet i statens konstitution 1777.

Uppmärksamma läsare har nu snabbt räknat ut att Sojourner Truth föddes på gränsen mellan livstids slavarbete och utfasningens villkorliga frigivning. I hennes minnen som nedtecknades 1850 står ingenting om staten New Yorks beslut att låta slavar födda efter 1799 gå fria efter 25 års ålder. I stället fortsätter berättelsen om Isabella Bomefree med Charles Ardinburghs död och en fruktad auktion av hans dödsbo - Isabella och hennes familj samt som det benämns i Truths biografi “andra boskap”. Truths biografi behandlar föräldrarnas öde med

⁵ Kolchin, Peter, *American slavery: 1619-1877*, Hill and Wang, New York, 1993 s 65-67.

⁶ Earle, Jonathan, *The Routledge atlas of African American history*, Routledge, New York, 2000 s 34-35.

omsorg, fadern var vid denna tid nätt och jämt arbetsför vilket innebar en extremt utsatt position för en ofri individ och hans familj. Truth beskriver oron som "Vem ska bära bördan Bomefree, när hans fru säljs?". Till föräldrarnas glädje beslutas att MauMau Bett, Truths mor ska frigges trots att hon fortfarande är arbetsför för att ta hand om sin make under hans sista år, vad som beskrivs som en belöning för slavparets trohet mot sin avlidne ägare. Den nioåriga Isabella blir dock såld tillsammans med en fårflock till en Mister Neals. Hon beskriver själv tiden hos Neals som "där kriget började". Isabella som bara förstod holländska när hon kom till sin nya engelskspråkiga ägare blev svårt misshandlad av dennes piska. Med en ägare emellan såldes Isabella till en Mr Dumont hos vilken hon skulle stanna fram till sin frigörelse. Hos Dumont finner sig Isabella, efter att hennes kärlek Robert jagats bort, i ett arrangerat äktenskap med en av Dumonts egna slavar, Tomas. Med honom fick hon så småningom fem barn, i sin biografi sätter hon slaveriets avhumanisering i perspektiv genom att se tillbaka på sin stolthet som mor trots att hon födde nya slavar. Hennes självbild var inte sådan att hon kunde se sig själv och sina barn som något annat än en vit mans egendom. När det beslutats att de kvarvarande slaverna i staten New York slutligen skulle frigges 1827 lovar Dumont Isabella att hon ska få sin frihet ett år innan hon får den lagstadgad. När det är dags att infria löftet har Master Dumont dock ändrat sig. Isabella bestämmer sig för att ta sin frihet i egna händer och vandrar med sin sistfödda iväg i gryningen. Hon tar sin tillflykt till det välvilliga kväkarparet Van Wagener som för 20 dollar köper Isabella ett extra år i frihet innan slaveriet avskaffas helt i New York. ⁷

Det fria svarta samhället i nordstaterna och slaveriets utbredning i sydstaterna

Denna första emancipation som frigivningsprocessen i nordstaterna kom att kallas fick en ny samhällsklass till följd. Tjänstgöring under frihetskriget hade gjort en liten andel svarta soldater som rekryteras mot löfte om frigivning fria redan efter krigsslutet. I och med frigivningsreformerna i de nordöstra staterna växte den fria afroamerikanska gruppen snabbt i början av 1800-talet. Gruppen urbaniserades snabbt i jakt på de växande städernas möjligheter. De möjligheter som fanns för de flesta frigivna var dock i hög utsträckning begränsade till lågbetalda servicejobb. Att frihet och jämlikhet var två vitt skilda saker fick de frigivna afroamerikanerna snart erfara. Under 1800-talets första hälft utökades de politiska

⁷ Gilbert, Olive, *Narrative of sojourner truth [Elektronisk resurs]*, Project Gutenberg, Champaign, Ill., 2000 s 2-13

rättigheterna för vita män i många stater, samtidigt blev den svarta befolkningen exkluderad från samhället, officiellt och inofficiellt genom inskränkt rösträtt och minskad social rörlighet. Trots diskrimineringen organiserade de nyfria sig snabbt, kyrkliga samfund främst metodistiska sådana etablerades i städerna i norr. Tidningar som bevakade afroamerikaners intressen startades och en grund för ett motstånd mot slaveriet som med ökad intensitet fortskred i federationens södra delar började pusslas ihop.⁸

I sydstaterna gick utvecklingen i motsatt riktning vid sekelskiftet 1800, tekniska innovationer hade fått bomullsodlingen att slå igenom explosionsartat. Bomullsodling krävde arbetskraft och trots att den transatlantiska slavhandeln hade förbjudits ökade andelen slavar i sydstaterna kraftigt under den här perioden. Slavhandeln mellan staterna hade dock inte upphört och när federationen utökades åt sydväst hotades mängder av slavfamiljer i de nordliga sydstaterna av splittring på grund av efterfrågan på bomullsfälten.⁹ Den centrala amerikanska politiken cirkulerade vid den här tiden mycket kring frågan om hur man skulle hantera delstaternas specifika intressen kontra federationens enhet. Regeringen i Washington försökte väga staterna mot varandra för att skapa balans. Slaveriet blev en vattendelare, när Missouri som var en utpräglad slaveekonomi ansökte om delstatsrättigheter beslutades det att man skulle dra en gräns från väst till öst. Söder om den gränsen tilläts slaveriet att härskas fritt, och i staterna norr om gränsen skulle både svarta och vita fritt få sälja sin arbetskraft.¹⁰ Det som då ansågs vara en väl övervägd kompromiss kom att bli förutsättning för den ökade polariseringen mellan nord och syd som så småningom ledde fram till ett fullskaligt inbördeskrig.

En reformrörelse och en agitator föds

En av de som såldes “down the river” som det kallades var Isabellas då femåriga son Peter. Isabella fick återigen hjälp av sina nya kväkarvänner som lånade henne pengar till en advokat. Hon stämde pojkens nya ägare och fick efter två prövningar i domstol tillbaka sin då

⁸ Earle, Jonathan, *The Routledge atlas of African American history*, Routledge, New York, 2000 s 38-41.

⁹ Harrison, Dick, *Slaveri: en världshistoria om ofrihet. Från 1800 till nutid*, [Ny utg.], Historiska media, Lund, 2010 s 126-130.

¹⁰ Harrison, Dick, *Slaveri: en världshistoria om ofrihet. Från 1800 till nutid*, [Ny utg.], Historiska media, Lund, 2010 s 221-222

blåslagne son.¹¹ Isabellas liv i frihet skulle komma att präglas av den väckelserörelse hon kom i kontakt med redan hos paret Van Wagener. Under flera år skötte hon hushållet hos olika predikanter i New York. 1843 var hon redo att följa sin egen kallelse, ändrade sitt namn till Sojourner Truth och vandrade öster ut för att själv predika "hoppet hon bar inom sig".¹² Exakt hur hennes pilgrimsvandring tedde sig vet vi inte. Vi vet dock att hon ett tag uppehöll sig i Massachusetts där hon kom i kontakt med den framstående vite abolitionisten William Lloyd Garrison och fick genom honom och hans nätverk av abolitionister och kvinnorrättsaktivister chans att tala utifrån sina egna erfarenheter i dessa sammanhang.¹³

Garrison startade tidningen *The Liberator* 1831 som blev ett viktigt organ för den växande proteströrelsen mot slaveriet. Kampen bedrevs genom mindre lokala organisationer i norr vars arbete väckte massiva protester i Sydstaterna, Garrison själv var ständigt hotad till livet och hade under perioder ett pris på sitt huvud i södern. 1833 grundades American Anti-slavery Society av bland annat Garrison med syfte att samordna det lokala kampanjarbetet.¹⁴ Abolitioniströrelsen brukar diskuteras som den amerikanska kvinnorrättsrörelsens grogrund. Att kvinnor skulle få delta i rörelsen var dock från början ingen självklarhet. När American Anti-Slavery Society bildades fick kvinnor möjlighet att tala på möten och på andra sätt delta i aktiviteter, men de nekades medlemskap i föreningen. Engagerade kvinnor bildade då egna underorganisationer och verkade genom dem.¹⁵ Fria afroamerikanska kvinnor kände sig dock inte välkomna bland de vita kvinnliga abolitionistsällskapen och bildade i sin tur ytterligare segregerade sällskap som ägnade sig åt att genom sociala insatser stötta det fria afroamerikanska samhället, men även åt kampanjer för bojkott av varor producerade av ofri arbetskraft.¹⁶ Kvinnors engagemang i abolitioniströrelsen var kontroversiellt i sig, det ansågs vara ett för publikt sammanhang för kvinnor. Att kvinnor vid enstaka tillfällen interagerade

¹¹ Harrison, Dick, *Slaveri: en världshistoria om ofrihet. Från 1800 till nutid*, [Ny utg.], Historiska media, Lund, 2010 s 123.

¹² Gilbert, Olive, *Narrative of sojourner truth [Elektronisk resurs]*, Project Gutenberg, Champaign, Ill., 2000 s 41-42.

¹³ Painter, Nell I i Baker, Jean H. (red.), *Votes for women: the struggle for suffrage revisited*, Oxford University Press, Oxford, 2002 s 43.

¹⁴ Harrison, Dick, *Slaveri: en världshistoria om ofrihet. Från 1800 till nutid*, [Ny utg.], Historiska media, Lund, 2010 s 218-19.

¹⁵ Parker, Allison M i Baker, Jean H. (red.), *Votes for women: the struggle for suffrage revisited*, Oxford University Press, Oxford, 2002 s 29.

¹⁶ Parker, Allison M i Baker, Jean H. (red.), *Votes for women: the struggle for suffrage revisited*, Oxford University Press, Oxford, 2002 s 28.

över rasgränser i aktiviteter mot slaveriet ansågs än mer opassande.¹⁷ Att ett avskaffande av slaveriet var målbild betydde alltså inte att man gjorde gemensam sak oavsett kön och hudfärg.

Kvinnlig reformaktivism

Att många av dem som drev frågan om utökade politiska rättigheter för kvinnor under tiden före inbördeskriget i USA var engagerade i kampen mot slaveriet vet vi. Dock är det en allt för lättvindig slutsats att anta att engagemanget för slavarnas rätt till frihet gav insikt om det kvinnliga kollektivets avsaknad av rättigheter. Allison M Parker menar att kampen mot slaveriet var för många, kanske framförallt för kvinnor starkt knuten till moralisk övertygelse, som i sin tur kan härledas till de evangelikala rörelsernas popularitet. Att utrota slaveriet var helt enkelt ett sätt att bekämpa synden. Att prata om det kvinnliga kollektivet är i sig problematiskt, då någon organiserad kvinnorörelse inte uppstod förrän efter inbördeskriget och de som agiterade för kvinnors rättigheter dessförinnan gjorde det på individuell basis, utifrån olika bakgrund och med olika agendor. Sojourner Truth var en av dessa kvinnor, i alla fall i den bemärkelsen att hon talade om kvinnors rättigheter. På de flesta andra plan skiljde hon ut sig. De få färgade kvinnor som trots samhällets rasbarriärer engagerade sig i den gryende kvinnorättsrörelsen på 1840-talet kom från en liten grupp av utbildad fri medelklass. Truth kom med sin faktiska erfarenhet av slaveriet och utan utbildning eller någon som helst ekonomisk trygghet med helt andra perspektiv.¹⁸

En kvinnorättsrörelse formas

En av de mest framstående ledarna för den gren av abolitioniströrelsen som började blanda in kvinnors rättigheter bland kampen för andra reformer var Elisabeth Cady Stanton. *International Encyclopedia of Womens Suffrage* utnämner henne till "grundare av den politiska feminismen". Stanton var dotter till en domare i staten New York som trots rådande normer lät sin dotter få utbildning. Hon gifte sig med abolitionisten Henry Stanton. 1840 mötte hon Lucretia Mott på ett internationellt anti-slaveri konvent i London, och i frustrationen över att inte få delta i förhandlingarna kläckte kvinnorna en idé om ett konvent

¹⁷ Parker, Allison M i Baker, Jean H. (red.), *Votes for women: the struggle for suffrage revisited*, Oxford University Press, Oxford, 2002 s 28.

¹⁸ Parker, Allison M i Baker, Jean H. (red.), *Votes for women: the struggle for suffrage revisited*, Oxford University Press, Oxford, 2002 s 36.

för främjandet av kvinnors rättigheter. Åtta år senare arrangerar de det första konventet för kvinnors rättigheter i Stantons hemstad, Seneca Falls, New York. En mängd resolutioner debatterades under mötet som lockat nära 300 deltagare till Seneca Falls. Resolutionerna ifrågasatte på olika sätt kvinnors begränsade möjligheter i samhället. Rätt till politiskt deltagande, högre utbildning och tillgång till en utökad arbetsmarknad med rättvis lön avhandlades. Mest uppseendeväckande var kravet på rösträtt för kvinnor som lades fram av Stanton.¹⁹ Både Mott och Elisabeths Stantons make ansåg kravet allt för långtgående och verklighetsfrånvänt. Den enda som talade för Stantons motion var också möjligtvis den enda afroamerikanen närvarande, den välkände abolitionisten Frederick Douglass. Douglass hade rymt från slaveri och gjort sig känd som agitator för slaveriets avskaffande. Han fortsatte att tala för kvinnors rättigheter och lyfte frågan på konvent för de svartas frigörelse, där frågan väckte gehör.²⁰ Vid mötet i Seneca Falls röstades resolutionen om krav på kvinnlig rösträtt igenom med knapp majoritet, trots oron att kravet skulle överskugga andra reformkrav.

Kvinnorätsaktivisterna fortsatte fram till inbördeskrigets slut att agitera och anordna konferenser och möten i Nordstaterna som en löst sammansatt rörelse utan någon övergripande organisation.²¹ Någon enhetlig agenda hos den tidiga kvinnorättsrörelsen är därför svår att diskutera, de olika förespråkarna efterfrågade en mängd reformer, men framför allt var dessa menade att stärka äganderätten för gifta kvinnor. Banden till abolitioniströrelsen var fortfarande starka och många hoppades på att en seger för Republikanerna inte bara skulle innebära slaveriets avskaffande utan även reformer för utökade politiska rättigheter.²² När Nordstaterna hade segrat och det trettonde tillägget, som frigav alla slavar i den nu enade republiken lagts till konstitutionen började en period av reformer som skulle aktualisera frågan om vem som skulle vara röstberättigad i de förenade staterna. Det Republikanska partiet som nu hade makten i Washington behövde nu ett sätt att ta kontroll och skapa stabilitet i de besegrade före detta slavstaterna. Att ge rösträtt åt afroamerikanska män skulle innebära ett kraftigt utökat väljarstöd för partiet i syd. En sådan vinning riskerade dock att gå förlorad om man inkluderade kvinnor som röstberättigade i det tänkta tillägget till

¹⁹ Hannam, June, Auchterlonie, Mitzi & Holden, Katherine, *International encyclopedia of women's suffrage*, ABC-CLIO, Santa Barbara, Calif., 2000 s 281.

²⁰ Davis, Angela, *Women, race & class*, Women's Press, London, 1982[1981] s 51-52.

²¹ Buechler, Steven M., *Women's movements in the United States: woman suffrage, equal rights, and beyond*, Rutgers University Press, New Brunswick, 1990 s 139.

²² Hannam, June, Auchterlonie, Mitzi & Holden, Katherine, *International encyclopedia of women's suffrage*, ABC-CLIO, Santa Barbara, Calif., 2000 s 300-301.

konstitutionen, då man antog att de vita sydstatskvinnorna, som var betydligt fler än afroamerikanerna av bägge kön, skulle lägga sin röst på Demokraterna. Republikanerna drev igenom sin taktiska politik och det fjortonde och femtonde tillägget till konstitutionen gjorde vuxna män röstberättigade.²³

Meningen med det här avsnittet har varit att försöka kartlägga viktiga skeenden för uppkomsten av den kvinnorörelse som kommer att analyseras mer ingående i nästkommande avsnitt. Dessutom har Sojourner Truths erfarenheter av samma utveckling för att kunna förstå den person som ligger bakom de tal som analyseras i uppsatsens tredje avsnitt. Utfasningen av slaveriet i nordstaterna har behandlats dels för att placera in Truth i en samhällskontext men även för att kunna analysera det samhälle där en motståndsrörelse mot slaveri växte fram men där segregering på grund av hudfärg också blev en del av ett hierarkiskt system. Viktigt att understryka är alltså att slaveri kunde legitimeras som en juridisk status, människor var fångna i livstids tvångsarbete av lagar som tillät ett sådant system. Hudfärgsrasism var alltså inte nödvändigt för att legitimera slaveriet som institution men blev desto påtagligare i både Nord- och Sydstaterna för att bevara en ett ojämlikt system efter att det lagstadgade slaveriet avskaffats. Uppdelningen visade sig i diskriminering, våld och degraderande folkliga yttringar som tydligt visade på många vita amerikaners oförmåga att se afroamerikaner som del av en jämlik mänsklighet.²⁴ Denna utveckling är viktig för att kunna placera in nästkommande del som består av en fördjupande analys av den kvinnorörelse vars uppkomst beskrivits ovan i en social kontext.

²³ Davis, Angela, *Women, race & class*, Women's Press, London, 1982[1981] s 74-75.

²⁴ Fredrickson, George M., *Rasism: en historisk översikt*, Historiska media, Lund, 2003 s 77-78.

3 Kvinnligt engagemang

För att förklara varför Sojourner Truth som talesperson mot orättvisa hon uppenbarligen drabbades av ändå sticker ut måste de reformrörelser hon var del av undersökas närmare. Varför började kvinnor engagera sig i reformrörelser och hur varför började de formulera en egen politisk agenda?

Steven Buechler menar att nödvändiga faktorer för att en folkrörelse ska uppstå är ett gemensamt motiv och kapacitet till mobilisering.²⁵ Att sådana förutsättningar skapades för kvinnor på artonhundratalet har flera anledningar. Den kanske mest övergripande är den industriella omvandling som det nordamerikanska samhället går igenom under den här perioden. När fabriker etablerades och lönearbetet ökade minskade familjens roll som produktiv enhet. Kvinnans roll förändrades i och med denna utveckling från att ha varit en direkt del i familjens totala produktionskraft till att ta hand om det som inte genererade intäkter till familjen. I och med industrialiseringen sjönk även barnafödandet i de grupper som påverkades då att föda många barn snarare blev en ekonomisk belastning än ett utökat arbetskollektiv. Kärnfamiljen blev nytt ideal.²⁶

Att kvinnors roll både som mödrar och inkomstbringare förminskades under den här perioden skapade en ny tonvikt på vad som ansågs som manligt och kvinnligt. Männens roll som ekonomisk familjeförsörjare gav dem företräde till det offentliga och lämnade den privata sfären och förvaltningen av emotionellt kapital till kvinnorna. Trots ett minskat barnafödande, eller kanske på grund av det upphöjdes moderskapet, och kvinnans roll som moraliskt föredöme vars uppgift var att fostra goda medborgare blev mer central.²⁷ Detta fokus på kvinnorollens moraliska överlägsenhet kom paradoxalt nog att bli något av en nyckel till vissa, lämpliga delar av den offentliga sfären. Vålgörenhet och socialt arbete för samhällets

²⁵ Buechler, Steven M., *Women's movements in the United States: woman suffrage, equal rights, and beyond*, Rutgers University Press, New Brunswick, 1990 s 35.

²⁶ Buechler, Steven M., *Women's movements in the United States: woman suffrage, equal rights, and beyond*, Rutgers University Press, New Brunswick, 1990 s 12-13.

²⁷ Buechler, Steven M., *Women's movements in the United States: woman suffrage, equal rights, and beyond*, Rutgers University Press, New Brunswick, 1990 s 14-16.

utstötta var ett område som ansågs lämpligt för kvinnor att ägna sig åt.²⁸ Sådana aktiviteter hängde ofta samman med kyrklig verksamhet som också blev forum för kvinnligt nätverkande. Man kan se detta som en dubbelsidig utveckling där uppdelningen i en manlig offentlig sfär och en domesticerad kvinnoroll utestängde kvinnor från samhällets maktfunktioner men samtidigt skapade möjligheter för kvinnlig mobilisering i de sammanhang där de kunde mötas offentligt utan att utmana den feminina rollen.²⁹ Att många kvinnors klassiska arbetsuppgifter i hemmet togs över av fabriker skedde alltså paradoxalt nog samtidigt som kvinnorollen knöts allt hårdare till hemmet och familjens inofficiella sfär.³⁰ Den form av högre utbildning som erbjöds kvinnor på tidigt 1800-tal var menad att lära upp dem till goda mödrar och hustrur. Den typen av skolor upprätthöll alltså det detta kvinnoideal, men fick samtidigt oväntade sidoeffekter. Att kvinnor fick chansen till intellektuell stimulans bidrog naturligtvis till nytänkande. Dessutom blev könssegregerade college ett forum för kvinnligt nätverkande utanför den ständiga koppling till mannen som rollen som fru innebar.

31

Under de första decennierna in på 1800-talet tog sig det kvinnliga engagemanget för moraliskt uppvaknande många uttryck. Budskap från det evangelikala fästet i de första kolonierna i nordväst spreds till de nya staterna, och de som deltog i bönemöten var i stor utsträckning kvinnor. De första kvinnor som reste runt och agiterade i USA var just väckelsepredikanter som uppmuntrade sina medsystrar att ta sitt moraliska ansvar och hålla sina familjer borta från synden.³² En synd som skulle bekämpas var alkoholismen och nykterhetsrörelsen engagerade många kvinnor som ville väcka insikt om spriten som bakomliggande orsak till många samhällsproblem som drabbade dem direkt, exempelvis våld i hemmet.³³ Trots att kvinnor utgjorde en majoritet inom nykterhetsrörelsen låg makten över organisationens beslutsfattning hos de manliga medlemmarna. Två kvinnor som senare kom att bli pionjärer för

²⁸ Parker, Allison M i Baker, Jean H. (red.), *Votes for women: the struggle for suffrage revisited*, Oxford University Press, Oxford, 2002 s 22.

²⁹ Buechler, Steven M., *Women's movements in the United States: woman suffrage, equal rights, and beyond*, Rutgers University Press, New Brunswick, 1990 s 14-15.

³⁰ Davis, Angela, *Women, race & class*, Women's Press, London, 1982[1981] s 32

³¹ Buechler, Steven M., *Women's movements in the United States: woman suffrage, equal rights, and beyond*, Rutgers University Press, New Brunswick, 1990 s 15.

³² Buhle, Mari Jo & Buhle, Paul (red.), *The concise history of woman suffrage: selections from the classic work of Stanton, Anthony, Gage, and Harper*, Univ. of Illinois P., Urbana, 1978 4-5

³³ Parker, Allison M i Baker, Jean H. (red.), *Votes for women: the struggle for suffrage revisited*, Oxford University Press, Oxford, 2002 s 22.

kvinnorättsaktivismen, Susan B. Anthony och tidigare nämnda Elisabeth Cady Stanton reagerade på sin underordnade position inom nykterhetsrörelsen och bildade en kvinnoorganisation för nykterhet i New York. Där formulerade de nya krav på en skilsmässoreform som skulle ge kvinnor rätt att lämna sina alkoholiserade män utan att förlora sina barn. Att försöka driva kvinnors rättigheter genom nykterhetsrörelsen blev för mycket för många konservativa inom rörelsen. Förslaget föll platt, Stanton och Anthony engagemang motarbetades och de exkluderades så småningom helt ur rörelsen.³⁴

Ideologiskt är det möjligt att identifiera ett skifte någonstans vid 1800-talets mitt bland de som argumenterade för kvinnors rättigheter. Från att i huvudsak ha grundat sig på liberala tankar med naturrättsliga förtecken och utifrån det argumenterat att kvinnor var födda fria precis som män övergick man till att tala för vikten av politiskt inflytande för kvinnor för att de i sin natur skilde sig från män och bidrog med ett annat perspektiv.³⁵ Den som omvandlade en naturrättslig utgångspunkt till för tiden mest radikala idéer var Francis Wright. Hon ifrågasatte redan på 1820-talet äktenskapet som religiös och juridisk institution och menade att det hindrade kvinnor från att åtnjuta sina rättigheter som medborgare. ³⁶Efter inbördeskriget när en organiserad kvinnorättsrörelse uppstod började en annan ideologisk riktning som i högre utsträckning byggde på kvinnans moderliga instinkter och moraliska överlägsenhet som särskilt lämpliga att förändra korrupt och smutsig politik och bidra till sociala reformer. En sådan inriktning, som inte ifrågasatte en tro på kvinnors och mäns naturliga olikheter möjliggjorde för rörelsen att nå bredare stöd men gjorde samtidigt att ett konkret ifrågasättande av kvinnans underordnade position ramlade ur agendan till förmån för socialpolitiska reformer. ³⁷

Kvinnors engagemang i rörelsen för slaveriets avskaffande brukar som tidigare nämnts diskuteras som avgörande för uppkomsten av en kvinnorättsrörelse i USA. För även om både

³⁴ Parker, Allison M i Baker, Jean H. (red.), *Votes for women: the struggle for suffrage revisited*, Oxford University Press, Oxford, 2002 s 38.

³⁵ Buechler, Steven M., *Women's movements in the United States: woman suffrage, equal rights, and beyond*, Rutgers University Press, New Brunswick, 1990 s 96.

³⁶ Parker, Allison M i Baker, Jean H. (red.), *Votes for women: the struggle for suffrage revisited*, Oxford University Press, Oxford, 2002 s 24-25.

³⁷ Buechler, Steven M., *Women's movements in the United States: woman suffrage, equal rights, and beyond*, Rutgers University Press, New Brunswick, 1990 s 97-98.

nykterhetsrörelsen och kristna samfund involverade fler kvinnor till antalet, utmanade inte de aktiviteterna samhällets norm för accepterat feminint beteende så som de kvinnor som engagerade sig i abolitioniströrelsen kom att göra. Vilken roll anti-slaverirörelsen hade för mobiliseringen för kvinnors rättigheter är dock diskutabelt. En tidigare teori har varit att kvinnors engagemang för att avskaffa en förtryckande struktur i samhället fick dem att inse sin egen förtryckta position. Alltså de kvinnliga abolitionisterna överförde det moraliska fördömandet av vit överhöghet på det patriarkala förtrycket och formulerade således sin egen protest. Bell hooks avfärdar detta antagande och menar att protesterna mot slaveriet inte var protester mot vit samhällsdominans. Man motsatte sig det moraliskt förkastliga i att människor kunde köpas och säljas men man ifrågasatte inte ett samhälle byggt på skillnader mellan grupper med olika hudfärg.³⁸

En viktig faktor anses det motstånd som kvinnliga abolitionister mötte både från det omgivande samhället och från sina manliga medaktivister. Både för insikten om kvinnors begränsade möjligheter som motståndet väckte men även för formandet av homosociala sammanhang som den av män framtvungade könssegregeringen av rörelsen skapade.

Enighet verkar finnas kring konstaterandet att de kvinnor som engagerade sig för slaveriets avskaffande fick med sig ett stort socialt kapital i form av erfarenhet av kampanjarbete, vilket fick stor betydelse för kvinnorrättsrörelsens faktiska etablering.³⁹ Angela Davis pekar på abolitioniströrelsens roll som ett forum där medelklasskvinnor kunde visa att de var kapabla till andra uppgifter än de som hemmafruar. Genom klivet in på en någorlunda accepterad offentlig arena insåg det möjligheten att ifrågasätta en sexistisk struktur genom politiskt engagemang.⁴⁰

Harriet Beecher Stowes succéroman från 1852, *Uncle Toms Cabin* kom att få stor betydelse för abolitioniströrelsen och kanske särskilt för kvinnors engagemang i frågan. Boken är även ett tydligt exempel på att ett engagemang för ett avskaffande av slaveriet inte behövde innebära en anti-rasistisk övertygelse. *Uncle Toms Cabin* speglar det då rådande paradigmet där hudfärg och kön tillskrevs egenskaper. Paret som i boken får gestalta tidens idealiserade

³⁸ hooks, bell, *Ain't I a woman: black women and feminism*, Pluto press, London, 1982 s 125.

³⁹ Buechler, Steven M., *Women's movements in the United States: woman suffrage, equal rights, and beyond*, Rutgers University Press, New Brunswick, 1990 s 14-18.

⁴⁰ Davis, Angela, *Women, race & class*, Women's Press, London, 1982[1981] s 39.

könsroller, Eliza och George, har båda vita förfäder och kan lätt maskera sig för sin flykt norrut. George beskrivs till skillnad från den undergivne och fromme huvudpersonen Tom som intelligent och slagkraftig vilket underförstått har med hans partiella vithet att göra. Toms egenskaper däremot beskrivs ordagrant som "karaktäristiska för hans ras". Eliza representerar det moderliga idealet, det som får henne att vilja fly slaveriet är hotet att förlora sin son, innan den skrällen uppkom var hon nöjd och glad med sin lott som husslav. Bokens sentimentala budskap var menat att väcka avsky för slaveriets brutalitet, men genom de utstuderade stereotyper som utgör karaktärerna i boken reflekteras samtidigt syn på kön och ras.⁴¹ Budskapet gick fram, boken såldes i 3 miljoner exemplar och för många kvinnor blev berättelsen en länk mellan strävan efter den glorifierade modersinstinkten och ett engagemang för avskaffandet av det moraliskt förkastliga slaveriet.

3.1 En annan verklighet

Den kvinnorörelse vars bakgrund och uppkomst beskrivits ovan är den som i historieskrivning brukar omnämnas i bestämd form: den amerikanska kvinnorörelsen. Närmare verkligheten skulle man komma om man benämnde den som de vita medelklasskvinnornas rättighetsrörelse. Den sociologiska förklaringen till varför denna rörelse uppstod är alltså en förklaring till varför ekonomiskt privilegierade vita kvinnor organiserade sig och krävde politiska rättigheter. En majoritet av de amerikanska kvinnorna hade under 1800-talet mycket lite med den "domesticerade kvinnorollen" att göra. Att ha marktjänsten som enda livsuppgift sågs av kvinnor som arbetade för sin överlevnad snarare som en utopi än en låst kvinnoroll. Mytbildningen kring den afroamerikanska kvinnligheten var en helt annan än den om den goda modern.

En strukturell analytisk förklaring till varför de som var ledare för den första rörelsen för kvinnors rättigheter i USA var just ekonomiskt privilegierade och vita bygger på att deras kön var den enda grunden för identifikation som degraderade deras sociala position. Kvinnor som även diskriminerades på grund av sin ras, klass eller ras och klass-bakgrund tenderar i större utsträckning att identifiera sig på andra grunder än sitt kön. Vilket beror på att den individuella erfarenheten av kön som grund för identifikation har fler variabler än ras och

⁴¹ Davis, Angela, *Women, race & class*, Women's Press, London, 1982[1981] s 27-29.

klass.⁴² För att en reformrörelse ska ha möjlighet att rekrytera krävs att en känsla för en gemensam målbild skapas bland tänkbara allierade. Initiativtagare till sådana måste alltså kunna visualisera ett hopp om en bättre framtid som berör de som kan tänkas engagera sig.⁴³ Ser man på det ledande skiktet av kvinnorrättsaktivister del av toppskiktet i ett ras och klassmässigt hierarkiskt samhälle blir rörelsens segregering mer förståelig. bell hooks beskriver den vita kvinnorrörelsen på 1800-talet som en del i ett samhälle som i övrigt byggde på rassegregering. Hon menar att om den vita kvinnorrörelsen hade tagit tillvara den erfarenhet av sexistiskt förtryck som svarta kvinnor bar med sig hade rörelsen kunnat tala för ett kvinnligt kollektiv. Så skedde inte och istället för att lyfta svarta kvinnors erfarenheter och se dem som allierade i kampen för rösträtt negligerades deras perspektiv och rasbarriärer reproducerades även i kvinnornas kamp.⁴⁴ Detta förklaras antingen genom samhällets barriärer förhindrade nätverkande över rasgränser, alternativt en syn på förtryck som präglas av individens position i hierarkin. Alltså, de ekonomiskt privilegierade anglo-saxiska kvinnorna hade en världsbild som tillät dem att se könsidentitet som enda grunden för förtryck vilket förklarar varför de var först att organisera sig enbart på grund av kvinnlig identitet. Deras dominant position i andra avseenden än kön försvårade insikt om vad det innebär att vara underordnad på andra grunder än kön.⁴⁵

Ett konkret exempel på att ras hierarkiskt mönster följdes även av kvinnoorganisationer är det faktum att det bildades segregerade kvinnoklubbar. För vilka vita kvinnor inte behövde lägga till en rasdefinition i titeln för att göra klart att organisationen vit. Svarta kvinnorganisationer var däremot tvungna att använda epitet som "colored" eller "afroamerican". Detta ska enligt hooks inte utläsas som att de svarta kvinnornas organisering satte svartas rättigheter före kvinnors utan måste ses som att de helt enkelt inte accepterades som bara kvinnor av vita organisationer för kvinnors rättigheter.⁴⁶

⁴² Buechler, Steven M., *Women's movements in the United States: woman suffrage, equal rights, and beyond*, Rutgers University Press, New Brunswick, 1990 s 166-167.

⁴³ Buechler, Steven M., *Women's movements in the United States: woman suffrage, equal rights, and beyond*, Rutgers University Press, New Brunswick, 1990 s 132.

⁴⁴ Hooks, Bell, *Ain't I a woman: black women and feminism*, Pluto press, London, 1982 s 161.

⁴⁵ Buechler, Steven M., *Women's movements in the United States: woman suffrage, equal rights, and beyond*, Rutgers University Press, New Brunswick, 1990 s 134-135.

⁴⁶ hooks, bell, *Ain't I a woman: black women and feminism*, Pluto press, London, 1982 s 161.

Afroamerikanska kvinnor var tvungna att arbeta mot en helt annan stereotyp än den som applicerades på vit kvinnlighet. Myten om den svarta kvinnan som sexuellt lössläppt och omoralisk användes för att bibehålla rasierarkin och legitimera den sanktionering av sexuellt våld mot svarta kvinnor som var väl etablerad i det amerikanska samhället både under och efter slaveriets avskaffande.⁴⁷ Afroamerikanska kvinnor hade alltså en helt annan erfarenhet av hur samhället såg på deras kvinnlighet som ett led i rasistiskt förtryck. För de kvinnliga afroamerikanska reformaktivisterna var det alltså därför omöjligt att bedriva verksamhet för att lyfta kvinnor utan att samtidigt adressera rasistiskt förtryck. Detta har enligt hooks kommit att missförstås som att svarta kvinnor inte hade något intresse i reformarbete på feministisk grund vilket alltså är ett felaktigt antagande.⁴⁸ Dåtidens viktoriaiska syn på sexualitet gjorde det omöjligt att tala om sexuella övergrepp som en del av den kvinnliga erfarenheten av slaveriet. När fenomenet lyftes i abolitionistiska kretsar talade man i termer av prostitution vilket inte bara resulterade i att man talade förbi problemet utan att man även byggde på en bild av den svarta kvinnligheten som fallen och omoralisk.⁴⁹

bell hooks menar att denna mytbildning även kan vara del i en tänkbar förklaring till varför afroamerikanska manliga reformaktivister ofta möttes med större respekt i vita kvinnorganisationer än afroamerikanska kvinnor. Eftersom bilden av den vita kvinnan som samhällets moraliska ledstjärna användes som argument för kvinnors rättigheter, menar hooks att rädsla för att myten om den svarta kvinnans omoral skulle förstöra den kvinnobilden om man samarbetade.⁵⁰

Verkligheten för de kvinnor som levde under slaveriets förtryck låg långt från bilden av det upphöjda moderskapet. Efter att slavimporten hade förbjudits började slavkvinnor värderas efter reproduktionsförmåga. Kvinnor degraderades till avelsdjur vars avkomma kunde bli såld och utnyttjas som arbetskraft. Någon domesticerad kvinnoroll existerade knappast för kvinnor under slaveriet, trots den populärkulturella bilden av den svarta "mammy" som skötte hushållet åt plantageägarna. De allra flesta kvinnor arbetade på fälten och förväntades hålla samma takt som männen. Under slaveriet var både kvinnor och män producenter, om än inte

⁴⁷ hooks, bell, *Ain't I a woman: black women and feminism*, Pluto press, London, 1982 s 52.

⁴⁸ hooks, bell, *Ain't I a woman: black women and feminism*, Pluto press, London, 1982 s 163.

⁴⁹ hooks, bell, *Ain't I a woman: black women and feminism*, Pluto press, London, 1982 s 34.

⁵⁰ hooks, bell, *Ain't I a woman: black women and feminism*, Pluto press, London, 1982 s 130-31.

för sin egen vinning.⁵¹ Att jämföra kvinnans beroendeställning gentemot mannen inom äktenskapet med slaveriets förtryck var ett populärt och kraftfullt argument för flera tidiga kvinnorrättsaktivister. Med tanke på att många av dessa samtidigt var engagerade i abolitioniströrelsen är kanske inte så svårt att förstå varför liknelsen användes, samtidigt visar den på ett antagande om att kvinnor som förtryckt grupp innebar vita kvinnor. Genom att använda jämförelsen degraderade man inte bara slaveriets grymheter utan ignorerade även de afroamerikanska kvinnornas erfarenhet av att vara förtryckt både på grund av kön och hudfärg.⁵²

⁵¹ Davis, Angela, *Women, race & class*, Women's Press, London, 1982[1981] s 7-9

⁵² Buechler, Steven M., *Women's movements in the United States: woman suffrage, equal rights, and beyond*, Rutgers University Press, New Brunswick, 1990 s 136-137.

4 Sojourner Truth som talare

För att illustrera de skilda världar som var verklighet för de kvinnor som för första gången krävde utökade rättigheter vid 1800-talets mitt kommer jag nu att analysera det tal som Sojourner Truth höll vid ett kvinnokonvent i Akron, Ohio 1852, samt hennes uttalanden i samband med den tvist som uppkom i samband med rekonstruktionen efter inbördeskriget där de tidigare så sammansvetsade förespråkarna för vita kvinnors och afroamerikaners rättigheter delades i frågan om det femtonde tillägget som skulle göra afroamerikanska män röstberättigade.

4.1 Ain't I a woman?

Talet finns nedtecknat av Frances D Gage som var ordförande för mötet. Hon beskriver Truths blotta närvaro, som enda svarta kvinna vid konventet som oroande för flertalet deltagare.

*”Don't let her speak, Mrs Gage, it will ruin us. Every newspaper in the land will have our cause mixed up with abolition and niggers, and we shall be utterly denounced.”*⁵³

Gage beskriver vidare hur flertalet män med befattningar i olika kristna samfund radade upp bibliska argument för mannens naturliga överlägsna position gentemot kvinnan. Att frälsaren var man, Evas synd i paradiset och mannens ”överlägsna intellekt” avhandlades som skäl till varför kvinnan skulle acceptera sin position. En man ansåg det löjeväckande att kvinnor som inte ens ”kunde kliva i en vagn själva” nu krävde rätt att rösta⁵⁴ Eftersom så få kvinnor vågade tala inför publik började en uppgivenhet spridas bland publiken när ingen tordes argumentera emot kyrkans män som hade sagt sitt. Nu reste sig Truth, och Gage ignorerade de som omedelbart höjde ett varnade: ”Don't let her speak”, annonserade Sojourner Truth, och bjöd henne talarstolen.⁵⁵

⁵³ Gage, Frances i Le Blanc, Paul (red.), *Black Liberation and the American Dream: the struggle for racial and economic justice: analysis, strategy, readings*, Humanity Books, Amherst, N.Y., 2003 s 119-121.

⁵⁴ Davis, Angela, *Women, race & class*, Women's Press, London, 1982[1981] s 61.

⁵⁵ Gage, Frances i Le Blanc, Paul (red.), *Black Liberation and the American Dream: the struggle for racial and economic justice: analysis, strategy, readings*, Humanity Books, Amherst, N.Y., 2003 s 191-121.

” That man over there says women need to be helped in to carriages, and lifted over ditches, and to have the best place everywhere. Nobody ever helps me into carriages or over puddles, or gives me the best place- and ain’t I a woman? I have ploughed and planted and gathered into barns, and no man could head me – and ain’t I a woman? I could work as much and eat as much as any man – when I could get it --- and bear the lash as well! And ain’t I a woman? I’ve born thirteen children and seen most of them sold into slavery, and when I cried out with a mothers grief, no one but Jesus heard me. “⁵⁶

I denna första del av talet blir Truths utifrånperspektiv tydligt. Mannen som ifrågasatte kvinnors kapacitet och gjorde sig rolig över att någon som inte kan ta sig in i en vagn, eller hoppa över en vattenpöl själv adresserar uppenbart medelklassens kvinnoideal. Truth använder sin erfarenhet för att göra röst åt en annan kvinnlighet, åt de kvinnor som vid den här tiden fortfarande var slavar. Samtidigt illustrerar hon det faktum att fast hon är fri är hennes verklighet långt från de kvinnor som behöver hjälp över pölar och får de bästa platserna.

Att Gage uppenbarligen har dramatiserat talet och exempelvis lagt till åtta barn är naturligtvis någonting som man bör ta i beaktning, vad Truth sa ordagrant är omöjligt för oss att veta. Gage har dessutom stavat citaten från Truth med ett talspråk som man kan diskutera poängen med. Mitt antagande är att hon ville trycka på Sojourners motsats till det bildade männen hon argumenterade emot. Jag har valt att använda citaten som de citeras översatta till skriven engelska i Buechler eller översätta själv nedan utifrån den publicering av Gages återgivning som finns i *Black Liberation and the American Dream* (2003). Refrängen ”Ain’t I a woman”, har oavsett om den var menad som en retorisk fråga till kvinnorna som närvarade eller bara som ett motargument till de häcklande männen, kommit att bli en symbol för de afroamerikanska kvinnornas perspektiv och den ovilja eller oförmåga som de vita medelklasskvinnorna uppvisade att hörsamma det.

Truth fortsatte med att bemöta argumentet om kvinnors bristande intelligens.

” Then they talk about this thing in the head; what is it they call it? (“Intellect,” whispered someone near). “That’s it honey. What’s that got to do with women’s rights or

⁵⁶ Truth Sojourner citerad i Buechler, Steven M., *Women's movements in the United States: woman suffrage, equal rights, and beyond*, Rutgers University Press, New Brunswick, 1990 s 136-137.

*niggers rights? If my cup won't hold but a pint, and yours holds a quart, wouldn't you be mean not to let me have my little half-measure full?"*⁵⁷

Här talar hon, utan att på något sätt ifrågasätta tanken på de vita männens överlägsna intellekt, för att alla borde ha rätt till utbildning. Tanken på intellekt som grund för rättigheter opponerar hon sig emot genom att helt enkelt ifrågasätta vad det har med varandra att göra.

De religiösa argumenten avväpnade hon med en omvänd logik som kan förstås av hennes eget förhållande till bibliska texter. I sin biografi berättar hon att hon föredrar att få Bibeln uppläst av barn, eftersom de vuxna som läst för henne alltid lagt till sina egna tolkningar. Hon ville jämföra texten med "vittnesbörden hon bar inom sig".⁵⁸ Vid konventet i Akron fortsatte hon genom att utmana prästens övertygelse om Jesus manlighet som ett argument för männens överlägsenhet:

*"That little man over there, he says women can't have as much right as men, because Christ wasn't a woman. What did your Christ come from? From God and a woman! Man had nothing to do with him"*⁵⁹

Därefter besvarade hon även mannen som menade att kvinnorna var dömda att bära Evas synd i paradiset:

*"If the first woman God ever made was strong enough to the world upside down all alone, these women together ought to be able to turn it back, and get it right side up again. And now they are asking to do it, then man better let them."*⁶⁰

Vid flera tillfällen använde sig Sojourner Truth av bibliska referenser. Hon jämförde till exempel kvinnornas anspråk med Ester som i Gamla testamentet kräver halva kungariket,

*"Women do not ask for half a kingdom, but their rights, and they don't get them."*⁶¹

⁵⁷ Gage, Francis i Le Blanc, Paul (red.), *Black Liberation and the American Dream: the struggle for racial and economic justice: analysis, strategy, readings*, Humanity Books, Amherst, N.Y., 2003 s 119-121.

⁵⁸ Gilbert, Olive, *Narrative of sojourner truth [Elektronisk resurs]*, Project Gutenberg, Champaign, Ill., 2000 s 45.

⁵⁹ Gage, Francis i Le Blanc, Paul (red.), *Black Liberation and the American Dream: the struggle for racial and economic justice: analysis, strategy, readings*, Humanity Books, Amherst, N.Y., 2003 s 119-121.

⁶⁰ Ibid

⁶¹ Mral, Brigitte, *Talande kvinnor. Kvinnliga retoriker från Aspasia till Ellen Key*, Retorikförlaget AB, 2011 s 132.

Sojourner Truth har diskuterats av kristna feministiska teologer som en predikant som likt Jesus skakade om en då rådande religiöst motiverad hierarki.⁶² Att dra en parallell mellan Jesus ifrågasättande av prästerskapet i Jerusalem och Sojourner Truths orädda argumentation med sin tids lärda kan tyckas långsökt. Det tillsammans med den vetskapen vi har om att Sojourner Truth ville höra bibelberättelser utan andras tolkningar kan ändå tänkas ge en insikt om hur hon kunde stå fast vid sin religiösa övertygelse samtidigt som hon ifrågasatte de etablerade dogmerna. Om man till exempel försöker se några av de bilder av Jesus som presenteras i Nya testamentet utifrån vad vi vet om Sojourner Truth och hur hon kan tänkas ha förstått dem kanske vår förståelse för hennes position kan klarna. Den Jesus som Truth pratar om när hon i talets inledning säger att han var den enda som hörde hennes klagan kan tänkas ha varit den Jesus som i Johannesevangeliet 4:1-41 talar med en samarisk kvinna inför sina lärjungar, trots att det var otänkbart för en judisk man både att tala med en kvinna eller med en samarier som av judarna ansågs vara ett orent folk. Kristna har alltid använt Jesus som en personifiering av den egna agendan, prästen vid konventet i Ohio argumenterade för patriarkal dominans genom att poängtera Jesu manlighet. Sojourner Truth letade antagligen efter andra egenskaper hos sin frälsare i bibeltexterna hon fick upplästa för sig.

4.2 Det femtonde tillägget

Under den schism som uppstod över det femtonde tillägget och splittringen av försöket till en gemensam kampanj för universell rösträtt genom Equal Rights Association (ERA) positionerade sig Sojourner Truth mitt emellan de båda lägren. Bland de som motsatte sig att de afroamerikanska männen skulle gå före i rösträttskön kom Elisabeth C Stanton att hamna i förgrunden. Vid ett av ERAs konvent fick hon just frågan om hon nu motsatte sig utökad rösträtt för alla män om inte även kvinnor räknades in. Stanton svarade att om inte universell rösträtt var möjligt ansåg hon att bildning skulle vara villkor för att få gå till valurnan. Hon ville inte att obildade och fattiga, som hon uttryckte som "*This incoming tide of ignorance, poverty and vice*" skulle ges rättigheter hon saknade. Stanton och hennes vapendragare Susan B Anthony sökte stöd för sitt kampanjarbete hos demokraten George Francis Train som var

⁶² Alliaume, Karen Trimble, *The risk of repeating ourselves: Reading feminist/womanist figures of Jesus*, Cross Currents, vol 48, Nummer 2, 1998 s 198.

välkänd för att motarbeta afroamerikaners rättigheter och deras retorik fick vid den här tiden allt fientligare övertoner mot både svarta och immigranter. Rättigheter för frigivna afroamerikaner hade Anthony redan 1868 utdömt som “dead questions of the past”.⁶³

Fredrick Douglass och Frances Harper, båda afroamerikanska förespråkare för kvinnors rättigheter som jobbat sida vid sida med Stanton och Anthony i Equal Rights Association var båda bestörta över vändningen. Douglass stöttade fortfarande kvinnornas rösträttskrav, men ansåg att rösträtt för afroamerikanska män var mer brådskande då han hoppades att det skulle kunna förhindra de våldsamma attacker som de nyligen frigivna nu utstod.⁶⁴ Om USA bara kunde hantera en fråga i taget lovade Harper att afroamerikanska kvinnor inte skulle “let a single straw lie in the way” om nu männen kunde få sina rättigheter. Hon kritiserade öppet de vita suffragetternas missunsamhet mot de afroamerikanska männen, kallade dem själviska och avfärdade kvinnlig rösträtt som en “whites only affair”. Sojourner Truth valde i det här läget att inte välja sida.⁶⁵ Stanton och Anthony har senare använt citat av henne för att hävda att hon satte kvinnors rättigheter främst:

*“If colored men get their rights, and not colored women theirs, you see the colored man will be masters over the women, and it will be just as bad as it was before”*⁶⁶

I själva verket stöttade Truth det fjortonde tillägget, och menade att det var nödvändigt för ett reellt avskaffande av slaveriet. Citatet ovan var antagligen menat att påpeka att “The Negro hour”, som Republikanerna kallade sin kampanj var de svarta männens timme, de afroamerikanska kvinnorna skulle behöva vänta på sin timme precis som de vita kvinnorna. Truth kritiserade aldrig de vita kvinnorrättsaktivisternas avståndstagande från det fjortonde tillägget öppet, i alla fall inte i så direkt attackerande ordalag som Harper. Trots att Stanton och Anthony när de nedtecknade historien om kvinnornas kamp för rösträtt, *History of Womens Suffrage*, gjorde Truth till en allierad tog hon tydligt avstånd från till exempel Stantons argumentation om bildning som grund för rättigheter:⁶⁷

⁶³ Painter, Nell Irvin i Baker, Jean H. (red.), *Votes for women: the struggle for suffrage revisited*, Oxford University Press, Oxford, 2002 s 49.

⁶⁴ Davis, Angela, *Women, race & class*, Women's Press, London, 1982[1981] s 78-79.

⁶⁵ Painter, Nell Irvin i Baker, Jean H. (red.), *Votes for women: the struggle for suffrage revisited*, Oxford University Press, Oxford, 2002 s 48-49.

⁶⁶ Painter, Nell Irvin i Baker, Jean H. (red.), *Votes for women: the struggle for suffrage revisited*, Oxford University Press, Oxford, 2002 s 42.

⁶⁷ Ibid

“You know, children, I don’t read such small stuff as letters, I read men and nations. I can see through a millstone, though I can’t see through a spelling book. What a narrow idea a reading qualification is for a voter! I know and do what is right better than many big men who read. And what’s that property qualification! Just as bad! As if men and women themselves, who made money, were not of more value than the thing they made. If I were a delegate to the [New York] Constitutional Convention I could make suffrage as clear as daylight.”⁶⁸

Den djupt religiösa Truth lät sina framträdanden bygga på ett starkt etos. Hon var noga med att lyfta fram sin egen goda karaktär på vilken hon grundade sina anspråk. Vad publiken såg framför sig må ha varit en fattig, svart obildad kvinna, därför var hennes trumfkort att poängtera att hon trots detta visste vad som var rätt och fel. Gjorde man rätt hade man rätt, oavsett vem man var, vad man kunde eller ägde, så byggdes Truths moralfilosofi.⁶⁹

Frances Harpers ställningstagande blev för mycket för Stanton och Anthony, hennes gärning är inte omnämnd i *History of Womens Suffrage*. Nell Irvin Painter menar att detta även kan ha med Harpers övriga person att göra. Hon var till skillnad från Truth välutbildad, intellektuell poet. Genom sin uppenbarelse kan det tänkas att hon utmanade det vi och dem-perspektiv som var rådande även i abolitionistiska sammanhang. Truth med sin humoristiska framtoning och klara utanförskap hotade inte den rådande bilden av den afroamerikanska kvinnan på samma sätt, och var kanske därför lättare att hantera för de ledande kvinnorrättsaktivisterna.⁷⁰

Efter denna turbulenta tid av motsättningar inom Equal Rights Association lades organisationen ner. Aktivisterna delade upp sig mellan det av Stanton och Anthony ledda National Woman Suffrage Association (NAWSA) som sökte politiska allianser med Demokraterna och American Woman Suffrage Association (AWSA) som ställde sig bakom Republikanernas prioritering.⁷¹

⁶⁸ Truth, Sojourner citerad i Painter, Nell Irvin i Baker, Jean H. (red.), *Votes for women: the struggle for suffrage revisited*, Oxford University Press, Oxford, 2002 s 50.

⁶⁹ Mral, Brigitte, *Talande kvinnor. Kvinnliga retoriker från Aspasia till Ellen Key*, Retorikförlaget AB, 2011 s 131.

⁷⁰ Painter, Nell Irvin i Baker, Jean H. (red.), *Votes for women: the struggle for suffrage revisited*, Oxford University Press, Oxford, 2002 s 50-53.

⁷¹ Ibid

5 Slutdiskussion

1800-talets USA framstår för en tids- och rumsmässigt utomstående som fullt av paradoxer. Epoken är ett tydligt exempel på hur främmande tanken på mänsklighet som enda grund för rättigheter har varit fram till vår tid. Skillnad på folk och folk byggde 1800-talets amerikanska samhällsstruktur. Dick Harrison sammanfattar det då rådande tankemönstret i sin bok om slaveri: “Att vara rasist på 1800-talet var att vara normal”.⁷² Det skulle dröja hundra år och två världskrig skulle passera innan en ny rättighetsrörelse uppstod och det här paradigmet ifrågasattes på allvar.

För dåtidens amerikaner var segregering en självklarhet. Att man motsatte sig slaveriet innebar inte att man var benägen att bryta sådan kodex. Att de kvinnor som via abolitionismen började engagera sig för sina egna rättigheter också höll sig innanför ett sådant mönster och trodde sig tala för en enad kvinnlighet när de talade utifrån sin egen erfarenhet är inte konstigt. De som var konstiga var de som vågade bryta mönstret, ställa sig utanför sin samtid och utmana den.

Att tala om hela den abolitionistiska rörelsen som rasistisk och sexistisk och kvinnorrättsrörelsen som rasistisk vore att i allt för stor utsträckning applicera vår världsbild på historien. För det första måste poängteras att en rörelse består av individer. Det finns alltid lika många sätt att se på världen som det finns människor. Konstateras kan dock att de här människorna levde i ett samhälle byggt på en hierarkisk struktur av ras och klass. Sådana hierarkier påverkar naturligtvis människors sätt att interagera, sociala koder kan göra det näst intill omöjligt att ifrågasätta sin egen position utan att ifrågasätta sin existens. Att protestera mot någonting man anser vara fel i det samhälle man lever i innebär oftast inte att man ifrågasätter hela samtidens sätt att tänka.

Ser man på frågan om slaveriets avskaffande som en välgörenhetsinsats, alltså ett sätt för människor i nordstaterna att markera att det var på ”rätt sida”, blir det enklare att förstå hur det man kanske skulle kunna kalla dubbelmoral hänger ihop. Att vilja hjälpa en annan människa är inte det samma som att erkänna personen som ett likvärdigt subjekt med samma rättigheter som en själv. Jag vill inte säga att hela abolitioniströrelsen enbart grundades på sympati, men det var betydande för rörelsens sätt att belysa frågan. Det här fenomenet är inget

⁷² Harrison, Dick, *Slaveri: en världshistoria om ofrihet. Från 1800 till nutid*, [Ny utg.], Historiska media, Lund, 2010 s 204.

unikt för 1800-talet utan är en diskussion som fortfarande pågår. Hur hjälper man människor utan att de blir objekt?

Sojourner Truths tal visar på det omöjliga i att för en separera ras från kön när man talar om förtryck. Att man under debatten om det femtonde tillägget började diskutera afroamerikaner och kvinnor som två grupper som stred om rösträtt gör det tydligt att afroamerikanska kvinnor varken betraktades som en egen grupp eller som en betydande del av något annat kollektiv. Att afroamerikanska kvinnoföreningar har kommit att betraktas enbart som en del av det afroamerikanska civilsamhället är ett tecken på att en sådan problematik finns kvar.

För att återgå till frågeställningen så är Sojourner Truths liv och bevarade tal ett exempel på att det rent faktiskt var möjligt för en afroamerikansk kvinna att tala utifrån sitt perspektiv. Risken är att historien om Sojourner Truth tenderar att fungera som ett alibi och överskugga de barriärer av rasism och sexism inom både abolitioniströrelsen, kvinnorörelsen och samhället i övrigt som faktiskt hindrade de allra flesta afroamerikanska kvinnor att delta. Kontexten får oss också att förstå vilken enorm provokation hennes tal måste ha setts som för många vilket även betyder att det hon gjorde måste ha krävt självförtroende och mod.

Denna epok av rättighetsanspråk och reformrörelser, och kanske särskilt konflikten över det femtonde tillägget visar att de mänskliga rättigheternas historiska framväxt har varit dynamisk och konfliktfylld process. Politikernas pragmatism i frågan visar vilket effektivt maktmedel det är att spela ut grupper mot varandra och således söndra och härska. Det är en historia fylld av egenintresse och brist på solidaritet, men även en historia om motsatsen. Framförallt är det en process som fortfarande pågår.

Det brukar sägas att människor är oförmögna att lära av historien. Det må vara sant, men vi som nu levande har åtminstone ett ansvar för den. Vårt ansvar ligger i att inte låta dåtidens hierarkier överskugga vår syn på de perspektiv som då glömdes bort eller förnekades. Dåtidens diskriminering och förtryck kan inte göras ogjort, men vår tids ambition att låta alla människor åtnjuta samma rättigheter borde kunna innebära att alla människors historia är lika viktig, oavsett kön, hudfärg eller klasstillhörighet.

Referenser

Alliaume, Karen Trimble, *The risk of repeating ourselves: Reading feminist/womanist figures of Jesus*, Cross Currents, vol 48, Nummer 2, 1998 s 198

Buechler, Steven M., *Women's movements in the United States: woman suffrage, equal rights, and beyond*, Rutgers University Press, New Brunswick, 1990.

Buhle, Mari Jo & Buhle, Paul (red.), *The concise history of woman suffrage: selections from the classic work of Stanton, Anthony, Gage, and Harper*, Univ. of Illinois P., Urbana, 1978

Davis, Angela, *Women, race & class*, Women's Press, London, 1982[1981].

De los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana, *Intersektionalitet: kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*, 1 uppl., Liber, Malmö, 2005.

Earle, Jonathan, *The Routledge atlas of African American history*, Routledge, New York, 2000.

Fredrickson, George M., *Rasism: en historisk översikt*, Historiska media, Lund, 2003

Gage, Frances i Le Blanc, Paul (red.), *Black Liberation and the American Dream: the struggle for racial and economic justice: analysis, strategy, readings*, Humanity Books, Amherst, N.Y., 2003

Gilbert, Olive, *Narrative of Sojourner Truth [Elektronisk resurs]*, Project Gutenberg, Champaign, Ill., 2000.

Hannam, June, Auchterlonie, Mitzi & Holden, Katherine, *International encyclopedia of women's suffrage*, ABC-CLIO, Santa Barbara, Calif., 2000

Harrison, Dick, *Slaveri: en världshistoria om ofrihet. Från 1800 till nutid*, [Ny utg.], Historiska media, Lund, 2010.

hooks, bell, *Ain't I a woman: black women and feminism*, Pluto press, London, 1982.

Kolchin, Peter, *American slavery: 1619-1877*, Hill and Wang, New York, 1993.

Mral, Brigitte, *Talande kvinnor. Kvinnliga retoriker från Aspasia till Ellen Key*, Retorikförlaget AB, 2011.

Painter, Nell Irvin i Baker, Jean H. (red.), *Votes for women: the struggle for suffrage revisited*, Oxford University Press, Oxford, 2002.

Parker, Allison M i Baker, Jean H. (red.), *Votes for women: the struggle for suffrage revisited*, Oxford University Press, Oxford, 2002.